

tattak. Régi nevéhez például Németpalkonya (a mai Palkonya) és Gusztávműve puszta (Királyegyháza), de az újhoz Mecseknádasd (az egykori Püspöknádasd). Utaló itt sincs. Foglalkozást jelentő tárgyszavak is akadnak (nagyon helyesen), pl. Botanikusok (két tétel), Teológiai tanárok (egy tétel). Ugyanakkor viszont nincs tárgyszavuk a muzeológusoknak vagy a püspököknek, szobrászoknak. Itt jegyzem meg, hogy kívánatos lett volna a személynevek mellett legalább a foglalkozást feltüntetni. (Ki tudja már, ki volt *Kisasszonyfalvi* vagy *Stenge Ferenc*?)

Azt sem hallgathatjuk el, hogy az egész kötetet nagyfokú felületesség jellemzi. Elsikkadnak értékes tartalmak, mert a cikkekbe bele sem nézett, tárgyszavazásukat főleg a címek alapján végezte. Különösen nagy hibaként említem, hogy nem található a repertóriumban a *Bándi Gábor*-nekrológhoz csatlakozó *Bándi-bibliográfia*, a *Nádor Tamás* „Hallható múzeum” című sorozatában közölt interjúk, többek között *Takács Jenő* zeneszerzővel, *Halász Béla* orgonaművésszel és más jeles pécsi személyiségekkel stb. Kimaradnak (kifelejtődnek) egyes tételek a teljesen adekvát tárgyszavak alól (Baranyai főkötők a Népviseletből, a Sellyei talpasház a Népi építészetből, a Pécsi vár a Várépítészetből). Az Avarok tárgyszónál összesen egy tételt találunk, pedig az avar vonatkozású tanulmányok száma legalább húsz. A Ciszterek (helyesen: ciszterciak) tárgyszó alatt egyetlen tétel szerepel (aminek az iskoláknál vagy az önképzőkörnél lenne a helye, hiszen nem a rendről szól), viszont ide kellett volna helyezni a *Buzássy Abel*-életrajzot is, mert ő ciszterci szerzetes volt.

Nem folytatom. De felteszem a kérdést: nem kellett volna-e a kéziratot egy szakemberrel lektoráltatni? S netán a külső borítót tervező grafikus munkáját is ellenőrizni? (Akkor talán időben felfedezték volna az érthetetlen módon ott hibásan közölt évszámokat is: 1912–1930.)

A kötet igen terjedelmesre sikeredett, aminek nyilván súlyos anyagi vonzatai is voltak. Ahhoz képest, hogy a repertórium csupán mintegy 1250 cikket tár fel, nagyon soknak tűnik a 348 lapnyi terjedelem. (A Péter-féle módszer ennek legfeljebb a felét-kétharmadát igényelte volna.) Érthetetlen, hogy a szerzői részben a szerző egészségített neve alatt miért kell akár ötvenötösör is (*Szönyi Ottó*) leírni ugyanazt a névalakot. Talán elég lett volna csak az egészségített névtől eltérő

névváltozatokat feltüntetni (esetleg a címet követő / után), ezzel takarékoskodhatott volna. Az is sok helyet vesz igénybe, hogy az alkalmazott módszer lényegéből fakadóan a bibliográfiai leírásokat többszörösen ismétli. *Róna Jenő* egyik cikkét például kilencszer! Nem folytatom.

Végezetül hadd tanácsoljam a jövő repertórium-szerkesztőinek: fontolják meg Péter László fenti szavait. Higgyék el, javaslatait érdemes megszívlelni. És talán az is jó lenne, ha egyszer valamilyen fórumon közösen, kellő alaposággal beszélhetnénk a repertórium-szerkesztés kérdéseiről, a már napvilágot látott jó és rossz példák tanulságairól.

A Janus Panonius Múzeum közel fél évszázada megjelenő rendkívül színvonalas évkönyvsorozata és előzményei – mondjuk ki – jobb repertóriumot is megérdemelték volna.

A pécsi múzeumi értesítők és évkönyv repertórium 1908–1998 / Összeáll. Hernádi László Mihály. – Pécs : Dialóg Campus, 2002. – 348 p.

Surján Miklós

A Jászság bibliográfiája tanulságai a lektor szemével

Miért fontos ez az összeállítás?

Világszerte megnövekedett az érdeklődés a helyi információk iránt. Úgy látszik, az embereket a globalizálódás szinte mindent elsöprő, feltartóztathatatlán áramlatában fokozott mértékben érdekli mindaz, ami közvetlen környezetükben, lakóhelyükön, szülőföldjükön történik és valaha történt. Sokak számára ez a lokálpatrióta érzés adhat fogódzót, erőt a mindennapokban.

Az utóbbi másfél évtizedben hazánkban is számottevő mértékben fellendült helyismereti-helytörténeti kutatás megköveteli a jól használható segédleteket, köztük a bibliográfiákat. A címben jelzett, nemrég megjelent összeállítás szépen gyarapodó helyismereti bibliográfiai irodalmunk számottevő terméke. Tartalmilag és metodikailag egyenes folytatása, méltó társa a korábbi sikeres tájbibliográfiáknak.

Tartalmilag igen fontos munkáról van szó, mert a jász népcsoport története nemzeti történelmünk jelentékeny szelete, a Jászságnak nevezett

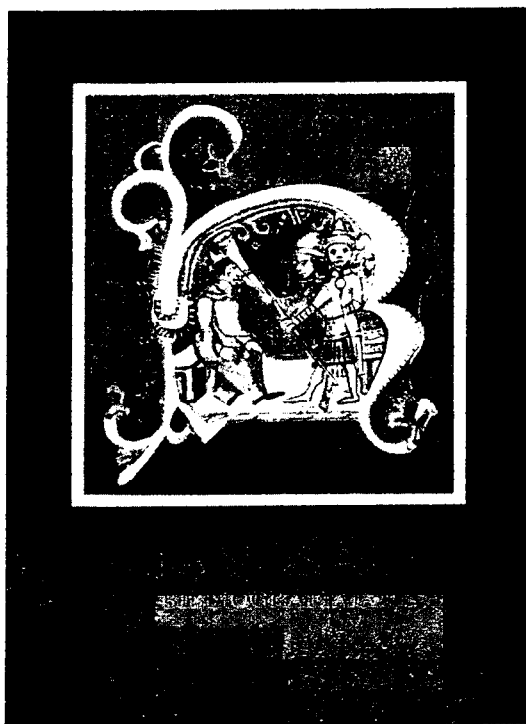
tájegység pedig markáns arculatot felmutató, sajátos területe országunknak. A népcsoportra, valamint a jász városokra, falvakra vonatkozó irodalom mennyisége szintén megkívánta a meglehetősen sokféle fellelhető anyag összegyűjtését, rendezését. A jászberényi Városi Könyvtár és Információs Központ munkatársai – a Jászok Egyesülete támogatásával – erre vállalkoztak, mégpedig adott, szerencsésen körülhatárolt keretek között. Könnyű megjósolni, hogy a címjegyzék nélkülözhetetlen segédlete lesz a helyismereti tájékoztatásnak, a helytörténeti kutatásnak a Jászságon belül és nyilván Jász-Nagykun-Szolnok megye más vidékein, sőt – az ún. szórvány-települések révén – más tájakon is. Minden bizonnyal országos érdeklődésre is számot tarthat a jászoknak a magyar történelemben betöltött szerepe folytán.

A bibliográfia módszertani tanulságai szintén figyelemre érdemesek, hiszen ösztönzésül, mintául szolgálhatnak más, hasonló jellegű hazai tájegységek, területek könyvtárai, könyvtárosai, bibliográfusai számára.

Miért jó ez a bibliográfia?

Az összeállítás a tájbibliográfiák típusába tartozik. A típus jellegéhez igazodóan tematikai és kronológiai teljességre törekszik; összhangban a helyismeret-helytörténet mai (némelyek szeretik használni a korszerű jelzőt is), komplex felfogásával. Vagyis a Jászság múltjáról és jelenéről közreadott irodalmat egyaránt feltárja. Más megközelítésben: a táj, az érintett települések természeti viszonyaira, népességére, gazdaságára, társadalmára, közigazgatására, politikai életére, hitéletére, kultúrájára, sportjára stb. vonatkozó műveket mind számba vette. Örvendetes módon a könyvtárosok a tájról szóló, itt játszódó szépirodalmi alkotásokat is igyekeztek összegyűjteni, s ezáltal hozzájárulni a helyismereti tevékenység egyik alapvető funkciójának kiteljesítéséhez, a lokálpatriotizmus érzésének, tudatának elmélyítéséhez.

A jászberényi könyvtár vezetője és munkatársai helyesen döntöttek, amikor a bibliográfia gyűjtőkörét formailag úgy határozták meg, hogy csak a Jászság területéhez tartozó településekről önálló kiadványként napvilágot látott nyomtatott dokumentumokat regisztrálják. Közelebről: a könyveket, a különlenyomatokat, az évköny-

veket, az iskolai értesítőket (mostani megnevezéssel: szeriális kiadványokat) és a periodikumokat; az elenyésző számú hangfelvétel beemelése is e logika mentén történt. Azaz voltaképpen két műfajt egyesítenek: a könyv- és a sajtóbibliográfiáét. Elfogadható, sőt kifejezetten dicsérendő megoldás, és így is több mint ezerháromszáz tétel gyűlt össze. A gyűjteményes munkákat (szaknyelven: poligráf műveket) analitikusan tárták fel, ami lehetővé tette a bennük közölt tanulmányok és más közlemények adatainak a rögzítését, illetve lehetővé teszi róluk a tájékoztatást. Ilyenformán az imént említett tételek száma megsokszorozódik; nem számoltam meg, de feltehetően öt-hatezer bibliográfiai leírás körül lehet.

A formai profil tisztaságának biztosítása szükségessé tette, hogy elhagyják a folyóiratokban és az újságokban megjelent cikkeket (kivéve a már jelzett különlenyomatokat). Egyébként is, a rendkívül szórt anyag feltérképezése, számbavétele a feltáró munka mostani, első szakaszában nem lett volna indokolt, viszont világosan kijelöli a következő évek fő teendőjét: a Jászságra vonatkozó folyóiratcikkek minél teljesebb körű számbavételét, esetleg (természetesen erősen szelektálva) a heti- és napilapok (egybefogva: újságok) lokális tartalmú közleményeinek bibliografizálását.

A könyv- és sajtóbibliográfia önmagában is megáll, kiindulópontja, értékes eszköze a tájé-

kozódásnak, akár a kutatók, akár az egyetemi-főiskolai hallgatók, akár a pedagógusok, akár a közművelők, akár más érdeklődők fordulnak hozzá segítségért.

S ha segítségért fordulnak, azt meg is kapják: könnyen, átlátható rendszerben, mutatókkal támogatva. A szerkesztő, *Gulyás Erzsébet* és munkatársai gondos munkát végeztek: körültekintően tájékoztak és erőfeszítéseik eredményeként – mint szó esett róla – tetemes mennyiségű bibliográfiai adat gyűlt össze. Elsősorban a lokális irodalom hiánytalan regisztrálására törekedtek. A külső szemlélő számára nehéz megítélni, hogy ez mennyire sikerült. Noha abszolút teljesség nem képzelhető el (mindig kerülnek elő újabb és újabb adatok), feltehetően ennek a közelébe jutottak. De nem elégedtek meg ezzel, az ún. országos érdekű önálló kiadványok közül is megpróbálták feltárni mindazokat, amelyek jász-sági információt tartalmaznak. E tekintetben nyilván hiányosabb a számbavétel, bár a fontosabb, a helyismereti tájékoztatásban leginkább hasznosítható, vagyis *regionális tagolású* segédletek zömét megtaláljuk az összeállításban. Ezzel más tájegységek, települések bibliográfusainak, könyvtárainak is sokat segítenek.

Külön kell szólni a periodikumokról: ez esetben a topográfiai megközelítést állították előtérbe, azaz csak a Jászság területén kiadott (vagy kifejezetten a Jászság életéről szóló) lapokat írták le. A használók számára komoly előny, hogy a lapok mikrofilmre vett másolataira is utalnak.

Szakmailag érénye az összeállításnak, hogy sem a könyvek, sem a folyóiratok, újságok számbavételénél nem alkalmaztak politikai-ideológiai megfontolásokat vagy értékszempontokat, egyedül a *helyi kötődést* tekintették kritériumnak.

Komoly dilemmát okozhatott a bibliográfia elrendezése, és csak közös erővel, sok-sok vívódás után alakult ki a mostani szerkezet. A lapok címeit az egyetlen helyes tagolásban, betűrendben közlik. A könyveknél a tartalmi szempontok kerültek az első helyre, ezért a csoportosítás elsődleges rendező elve a tematikai. Az ETO szakrendjét vették alapul, s azt követve (bár nem szorosan követve) formálták a szakcsoportokat és azok sorrendjét. – Noha ez a mai korban már belső ellentmondásokat eredményez, végső soron elfogadható, mert a könyvtárosok által jól ismert, megszokott rendszerről van szó, és a kutatók, más használók is viszonylag gyorsan

elgazodnak benne, ráadásul a visszakeresést tárgymutató is segíti. Hagyományos és jó metodikai megoldás az is, hogy a szépirodalmat a szakrend végére helyezték, és e csoporton belül végig a szerzők (olykor a címek) szoros betűrendjét alkalmazták.

A tételek megalkotásánál a bibliográfiai leírás ma érvényben lévő (eredendően nemzetközi) szabványának szellemében jártak el. A gyűjteményes kötetek feltárását úgy oldották meg, hogy a részdokumentumok analitikus leírásai közvetlenül a könyv egészének leírása után/alatt kaptak helyet. Ez tartalmi, módszertani és gazdaságossági szempontból egyaránt helyesímelhető megoldás, a mutatók pedig feloldják az ebből fakadó esetleges kezelési problémákat. A periodikumok leírásai meglepően sok, vagy inkább sokféle adatot tartalmaznak.

A mai bibliográfia-szerkesztési gyakorlatból kiindulva választották meg azt is, hogy milyen leírási elemekre utaló mutatók készüljenek: földrajzi, személynév, tárgyszó mutató, továbbá a periodikumoknál többletként a kiadók és a nyomdák indexe is elkészült.

Miért volt jó az együttműködés a könyvtárral?

Mintaszerűnek, követendőnek tartom, hogy a könyvtár a munkának abban a szakaszában kért fel a lektori teendők ellátására, amikor még lehetőség volt *érdemi* segítséget nyújtani. Ennélfogva alkalmam nyílt menet közben is figyelemmel kísérni a kolleginák erőfeszítéseit, és együtt gondolkodva, tépelődve alakult ki a bibliográfia végső formája. Megfogadták jobbító szándékú tanácsaimat, következetesen korrigálták a szerkesztési és ténybeli hibákat, továbbgondolták ajánlásaimat. Szeretném hinni, hogy észrevételeimmel, javasolataimmal valamelyest hozzájárulhattam a sikerhez.

Természetesen tudatában vagyok annak, hogy ez az összeállítás nem hibátlan alkotás. *Horváth Tibor* kollégám és más szaktekintélyek nyomán magam is úgy vélem, hogy tökéletes bibliográfia nincs, ám törekedni lehet ennek megközelítésére. S véleményem szerint jelen esetben ez történt.

Mindent egybevéve (és részben ismételve az első mondatokat): *A Jászság bibliográfiája* hozzáértő, kitartó munka eredményeként létrejött

alkotás, amely a hazai helyismereti tevékenység jelentékeny értéke lehet. Szakmánk, a magyar könyvtárosok és bibliográfusok nevében szívből gratulálók a közreműködőknek és a könyvtár vezetőjének. Hiszem, hogy e jeles vállalkozás kedvező fogadtatása erőt ad a további feladatokhoz: az anyaggyűjtés folytatásához, mindenképp előtérbe helyezve a folyóiratokban rejtőzött cikkek számbavételéhez. S nemcsak számukra, hanem minden bibliográfus könyvtáros számára biztató tanulsággal szolgálhat, hogy egy ilyen munka nemcsak fáradtsággal terhes, hanem igen sok öröm forrása is.

A Jászság bibliográfiája / [szerk. Gulyás Erzsébet] ; [közrem. Dobos László, Hasznos Rozália, Szabó Jánosné] ; [közread. a] Jászok Egyesülete, Városi Könyvtár és Információs Központ. Jászberény. - Jászberény : Jászok Egyes. ; Vár. Kvt. és Inf. Közp., 2002. - 231 p.

Bényei Miklós

Továbbképzés felsőfokon

A *Továbbképzés felsőfokon* a Könyvtári Intézet induló sorozatának címe, melynek első kötetét most veheti kézbe az olvasó. Dán Krisztina írta, *Iskolai könyvtári ismeretek* címmel.

Aligha véletlen, hogy a sorozatot az iskolai könyvtárakról szóló füzet nyitja meg. Bár az elmúlt egy-másfél évtized minden könyvtártípus számára a nem kis erőfeszítést kívánó változások-változtatások időszaka volt, az iskolai könyvtárak a többinél is nagyobb átalakuláson mentek keresztül: a számítógépes technológia bevezetése mellett a módosulások itt a könyvtár alapfunkcióját is érintették. Ez tette időszerű feladattá az iskolai könyvtár modelljének újrafogalmazását a könyvtárügy, a gyakorlat és nem utolsósorban a képzés és a továbbképzés számára, ez az igény hívta létre a most megjelent füzetet. Ami a szakirodalom gazdagságát illeti, az iskolai könyvtárhoz

soknak e téren nincs okuk panaszra, eddig sem voltak elhanyagoltak (mint az a füzet végén található, jól válogatott bibliográfiából is kiderül). Könyvek, segédeszközök születtek egyrészt gyakorlati munkájuk segítésére, másrészt igényes kézikönyvek, főiskolai jegyzetek láttak napvilágot fő tevékenységük, a könyvtárhasználati nevelés támogatására. Az iskolai könyvtárakkal foglalkozó kiadványok örvendetes gazdagsága mellett is hiányzott azonban e könyvtártípus jellegének, problematikájának elméleti megalapozottságú kifejtése. (A *Könyvtárosok kézikönyvének* idevágó – egyébként kiváló – fejezete szükségszerűen csak szűkszavú összegezést nyújthatott.) Most napvilágot látott az a mű, mely az iskolában folyó könyvtárosi munkához – a napi praktikummal kiegészítve – szilárd és korszerű elméleti alapot adhat.

Dán Krisztina a mai eredményekhez vezető hazai és külföldi utak rövid történeti áttekintése után a könyvtártípus korszerű modelljét, ideáltípusát és feladatrendszerét írja le, majd elemzi a gyűjteményépítést, a funkcionális téralkotást és a szakmai irányítás kérdéseit. A legrészletesebben – indokolt módon – e könyvtár pedagógiai funkciójával, a könyvtárhasználati képzés tantervi programjába való beilleszkedéssel foglalkozik. A füzetet hasznos kiegészítések-mellékletek zárják: az iskolai könyvtárak fejlesztésének stratégiai szempontjai, a vonatkozó jogszabályok felsorolása és a téma válogatott bibliográfiája.

A szerző jól ismeri az iskolai könyvtárak angol, amerikai, skandináv és német útját és az ott kialakított modelleket. Ezek alapján építi fel saját ideáltípusát. Széles körű, naprakész áttekintése korszerű szemléletmódot ad írásának, a hazai valóság ismerete viszont megóvja a realitásoktól való elszakadástól.

A Könyvtári Intézet e füzet kiadásával elsősorban az egyetemeken és főiskolákon folyó könyvtárosképzés (azon belül különösen a speciálkollégiumi képzés) és az akkreditált szakmai továbbképzések számára adott kézbe elméleti összegezést, jól használható segédanyagot. Ezzel egyik legfontosabb feladatának tett eleget. Bizakodva várjuk a folytatást.

Iskolai könyvtári ismeretek / Dán Krisztina ; [közread. a] Könyvtári Intézet. - Budapest : Könyvtári Intézet, 2002. - 87 p. (Továbbképzés felsőfokon, ISSN 1589-1682)

KS.